

**INSTITUTT
FOR SAMFUNNS-
FORSKNING**

Frivillig sektor i Oslo
Nøkkeltall og hovedtrekk

Et notat av
Daniel Arnesen & Karl Henrik Sivesind

Institutt for samfunnsforskning
Oslo 2014

Sammendrag

Kultur-, idretts- og fritidsfeltet ruver i det lokale organisasjonslandskapet i Oslo. Man finner flertallet av lag og foreninger innenfor denne kategorien, både som foreninger på bydelsnivå og lokallag med koblinger til nasjonale medlemsorganisasjoner. Dette gjenspeiles også i antallet medlemmer innenfor denne organisasjonstypen, med rundt halvparten av alle organisasjonsmedlemskap på lokalnivået. Samlet sett er det omtrent 200 000 medlemmer i lag og foreninger i Oslo. Når det gjelder nasjonale organisasjoner, paraplyer og sentralledd er det derimot politiske og økonomiske interesseorganisasjoner som er mest fremtredende, noe som kan ses i sammenheng med nærheten til politikkenes sentrum. Det finnes anslagsvis rundt 5 000 frivillige organisasjoner i hovedstaden, hvorav 3 900 er lag og foreninger. Rundt 6 prosent av alle organisasjoner i landet har adresse i Oslo.

Den frivillige innsatsen anslås til 13 000 årsverk, eller rundt 22 millioner innsatstimer i året. Det estimerte antallet frivillige over 16 år er rundt 270 000 personer. Andelen som deltar er noe lavere enn for befolkningen som helhet, 43 prosent i Oslo mot 48 prosent på landsbasis. En forklaring er at storbyen har et bredere aktivitetstilbud med en sterkere grad av kommersielle tilbydere og egenorganisering enn den man finner på bygda. I forhold til omfanget av det betalte arbeidet på lokalnivå ser man at den frivillige innsatsen er motoren i organisasjonslivet. Man finner flertallet av de frivillige og innsatstimer på kultur-, idretts- og fritidsfeltet, noe som understreker fritidsorganiseringsens sentrale posisjon i hovedstaden. Blant nasjonale organisasjoner, paraplyer og sentralledd er omfanget av betalt arbeid langt større, særlig uten kultur, idrett og fritid. Dette antyder at de lokale og nasjonale organisasjonene har ulike roller i sektoren, som henholdsvis aktivitetstilbydere og interesseorganisasjoner. Totalt utføres det rundt 8 000 betalte fulltidsårsverk i de organisasjonene i Oslo.

Det totale økonomiske omfanget av frivillig sektor i Oslo estimeres til 8 milliarder kroner i driftskostnader, hvorav 1 milliard på lokalnivået. Blant lag og foreninger finner man storparten av kostnadene innenfor kultur, idrett og fritid, mens det på nasjonale nivå er de øvrige organisasjonstypene som har størst økonomi. I alt utgjør de totale driftskostnadene i hovedstaden rundt 15 prosent av frivillig sektor som helhet. På lokalnivået går storparten av utgiftene til kultur-, idretts- og fritidsorganisasjoner til utadrettet virksomhet som møter, kurs og arrangementer, mens de blant andre organisasjoner først og fremst går til innadrettet virksomhet som lønn til fast ansatte, leie av lokaler og administrasjonsmateriell. Blant de nasjonale organisasjonene, paraplyene og sentralledd går omkring halvparten til innadrettet virksomhet. På inntektssiden ser man en sektor som i stor grad skaper sine egne inntekter gjennom medlemskap og tilstelninger. Gaver og sponning utgjør bare en liten andel av totalinntektene, mens andelen tilskudd fra det offentlige utgjør en noe større andel. Sett i forhold til medlemskap, utlodning, loppemarked, utleie og tilstelninger er imidlertid gaver, sponning og tilskudd begrensede inntektskilder.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	3
2. Om datagrunnlaget	4
3. Organisasjoner og medlemskap	5
4. Frivillig innsats.....	7
5. Betalt arbeid	9
6. Økonomi.....	11
7. Konklusjon	14
8. Referanser.....	15

1. Innledning

Dette notatet gir et en oversikt over omfanget av frivillig sektor i Oslo, og er utarbeidet som et faktagrunnlag for Frivillighetsmeldingen som utkommer i 2015. I utgangspunktet har det blitt gjort lite forskning på frivilligheten i hovedstaden, men foreliggende studier av frivillig sektor som helhet gir likevel grunnlag for noen forventninger (se Wollebæk & Sivesind 2010): Storbyen skiller seg fra andre geografiske enheter hva gjelder omfanget av frivillig sektor, noe som har blitt satt i sammenheng med aktivitetstilbudet og de sosiale nettverksmønstrene. I norsk målestokk er Oslo storbyen fremfor alle, med en stor og mangfoldig befolkning, et bredt tilbud av tjenester og aktiviteter, og nærhet til politiske institusjoner, næringsliv og massemedier. Dette gir et inntak til å beskrive og forklare organisasjonslivet i kommunen.

Analysene tar utgangspunkt i de nyeste tilgjengelige datakildene for å estimere nøkkeltall om frivilligheten i hovedstaden. Det trekkes på data både om lokallag og nasjonale organisasjoner, samt individdata for å gi et relativt fullstendig bilde av frivillig sektor. Antallet lag, foreninger og organisasjoner, omfanget av medlemskap, frivillig innsats og lønnet arbeid og sektorens økonomi anslås. Fremgangsmåten i analysene bygger på tidligere studier på feltet, med den hensikt å kunne gjøre sammenligner opp mot foreliggende forskningsresultater Samtidig søker den å bidra med ny kunnskap om frivillig sektor gjennom å koble det lokale og nasjonale nivået i organisasjonssamfunnet.

2. Om datagrunnlaget

Frivillig sektor defineres i tråd med FNs (2003, s. 18-21) *Handbook on Nonprofit Institutions in the System of National Accounts*. Organisasjonene har en varig og regelmessig aktivitet av mer eller mindre formell art. De er ikke underlagt offentlig styring, står ansvarlige for egne aktiviteter og kan nedlegges på eget initiativ. Fortjeneste videreføres ikke til eiere, direktører, medlemmer eller andre, og overskudd må brukes i samsvar med organisasjonenes hovedformål. Medlemskap eller deltagelse er ikke lovpålagt eller obligatorisk. Frivillig arbeid defineres på i tråd med ILOs (2008, s. 13) *Manual on Measurement of Volunteer Work* som ulønnet arbeid for andre enn familie og nære venner gjennom frivillige organisasjoner, inkludert kultur- og velferdstjenester. Arbeid regnes som ulønnet selv om man får en viss godtgjørelse for utgifter eller en mindre, symbolsk betaling.

Analysene baserer seg på spørreskjemadata om lokale og nasjonale organisasjoner, samt om frivillig arbeid. *Lokallagsundersøkelsen 2009* inneholder opplysninger om lokallag og foreninger i Nordstrand og Grorud. Den omfatter 109 organisasjoner i førstnevnte bydel og 67 organisasjoner i sistnevnte bydel. *Organisasjonsundersøkelsen 2013* har et utvalg på 500 nasjonale medlems-, enkeltstående og paraplyorganisasjoner med adresse i hovedstaden. *Undersøkelsen om frivillig innsats 2014* er en befolkningsundersøkelse som er gjennomført i to runder, fra 20. mars til 12. juni og fra 1. september til 9. oktober 2014. Undersøkelsen er besvart av 499 personer bosatt i Oslo. Disse har gitt opplysninger om sitt organisasjonsrelaterte frivillige arbeid innenfor 15 ulike organisasjonskategorier. Ved å sammenholde disse ulike kildene kan det gis et forholdsvis bredt bilde av frivillig sektor i hovedstaden. Det gjøres et skille mellom lag og foreninger på lokalt nivå i Oslo og nasjonale organisasjoner, paraplyorganisasjoner og sentralledd på nasjonalt nivå med hovedkontor i Oslo.

Det forutsettes at lokallagsdataene fra Nordstrand og Grorud representerer et tverrsnitt for Oslo som helhet. Alle typer organisasjoner omfattes imidlertid ikke av lokallagsundersøkelsen, som for eksempel ideelle organisasjoner som utfører velferdstjenester. Noen grupper er også så dårlig dekket opp at de er utelatt fra analysene, herunder borettslag, boligsameier, velforeninger og pengeutdelende stiftelser. Videre finnes det lite formaliserte foreninger som ikke er med, eksempelvis ungdomsbedrifter og rockeband. Disse har gjerne for kort levetid til at det er mulig å gjøre en fullstendig kartlegging på et bestemt tidspunkt. Innvandreres kulturorganisasjoner er fanget opp, men svært få organisasjoner har svart, sannsynligvis på grunn av språkproblemer. I undersøkelsen om nasjonale organisasjoner har rundt halvparten besvart spørreskjemaet, men er større organisasjoner er nok noe overrepresentert. Disse antas å utgjøre kjernen av nasjonale organisasjoner lokalisert i Oslo.

Det skilles i hovedsak mellom to organisasjonskategorier: *Kultur, idrett og fritid og andre organisasjoner*. Den sistnevnte kategorien inkluderer samfunnsorienterte (herunder utdanning, velferd og sosialtjenester, miljø- og dyrevern, rettighets- og støttarbeid, politiske partilag, fremme av frivillighet og internasjonalt arbeid), økonomiske (herunder arbeidslivsforeninger, borettslag og velforeninger) og tro og livssyn (utenom ideelle på velferdsområdet). Det er de økonomiske foreningene som er svakest representert i lokallagsdataene. Det er likevel mulig å estimere antallet foreninger innenfor de fire underkategoriene med utgangspunkt i bruttoutvalget. I de nasjonale dataene er det god dekning på kultur, idrett og fritid og tro og livssyn, og noe svakere dekning på samfunnsorienterte og økonomiske.

3. Organisasjoner og medlemskap

Tabell 3.1. Antall frivillige organisasjoner i Oslo etter organisasjonskategorier og nivå.

Organisasjonskategori	Lag og foreninger i Oslo		Nasjonale org.		Totalt	
	Antall org.	Prosent	Antall org.	Prosent	Antall org.	Prosent
Kultur, idrett og fritid	2500	65	160	15	2660	54
Samfunnsorienterte	700	18	380	36	1080	22
Økonomiske ^a	150	4	450	43	600	12
Tro og livssyn	500	13	60	6	560	11
Totalt	3900	100	1050	100	4950	100

^a Borettslag, boligsameier og velforeninger er ikke inkludert.

Feilmarginer lag og foreninger: kultur og fritid +/- 4,4 %; samfunnsorienterte +/- 3,5 %, økonomiske +/- 1,8 %; tro og livssyn +/- 3,0 %.
Note: Estimatenes for nasjonale organisasjoner er basert på populasjonsdata.

Hvor mange lag, foreninger og organisasjoner finnes det i Oslo, og hvor mange medlemmer har disse organisasjonene? I det følgende gis det estimater som belyser dette spørsmålet, basert på utvalgs- og populasjonsdata om lokallag fra 2009 og nasjonale organisasjoner fra 2013.

Tabell 3.1 viser et totalestimat på 3 900 lokallag og foreninger i Oslo, hvorav 65 prosent tilhører kultur, idrett og fritid. Mange av kultur, idretts- og fritidsorganisasjonene er forankret i nærmiljøet på bydelsnivå, men særlig innenfor idretten er det koblinger til nasjonale medlems- og paraplyorganisasjoner. Samfunnsorienterte utgjør 18 prosent av det lokale organisasjonssamfunnet. Denne kategorien omfatter både aksjons- og saksspesifikke grupper og lokallag av medlemsorganisasjoner. Økonomiske utgjør kun 4 prosent av sektoren på lokalt nivå når man utelater borettslag og velforeninger. Denne kategorien inkluderer foreninger for næringsliv i bydelene og lokallag i fagforbund. Tro og livssyn, som inkluderer menigheter, søndagsskoler og kulturorganisasjoner, utgjør 13 prosent av foreningene.

På nasjonalt nivå er det 1 050 organisasjoner, noe som utgjør rundt 28 prosent av det nasjonale organisasjonssamfunnet. Samfunnsorienterte og økonomiske er de største kategoriene, på henholdsvis 36 og 43 prosent, hvilket står i kontrast til sammensetningen på det lokale nivået. Andelen politiske og økonomiske interesseorganisasjoner kan ses i sammenheng med nærheten til sentrale politiske institusjoner, næringslivsaktører og massemedier. Kultur, idrett og fritid utgjør 15 prosent av de nasjonale organisasjonene. Den relativt lave andelen kan gjenspeile at de primært er tilretteleggere for lokal aktivitet, eller at enkelte organisasjoner er så enerådende på sine felter at det er lite rom for andre frivillige aktører. Tro og livssyn utgjør 6 prosent, og omfatter de store misjons- og livssynsforbundene, så vel som enkeltstående menigheter og religiøse kulturorganisasjoner.

Sammenlignet med frivillig sektor i sin helhet finner man rundt 6 prosent av alle lag, foreninger og organisasjoner i Oslo. På lokalt nivå er kultur, idrett og fritid overrepresentert, mens økonomiske og tro og livssyn er underrepresentert (Sivesind 2012, s. 17). I forhold til Bergen er det et større antall organisasjoner i hovedstaden. Kultur, idrett og fritid og tro og livssyn utgjør en like stor andel, mens samfunnsorienterte og økonomiske står henholdsvis noe svakere og sterkere i Bergen (Christensen, Strømsnes & Wollebæk, 2011, s. 14). Andelen kultur-, idretts- og fritidsorganisasjoner gjenspeiler økt egenorganisering, men kan også uttrykke at aktivitetstilbudet i storbyen er forankret i fritidsaktiviteter heller enn politiske formål. At det er små forskjeller i andelen tro- og livssynsorganisasjoner kan på sin side reflektere tilbakegangen i lekmannsbevegelsen og et økt mangfold av religiøse grupper.

Tabell 3.2. Antall medlemmer i lag og foreninger i Oslo og storbystrøk etter organisasjonskategorier.

Organisasjonskategorier	Oslo		Storbystrøk	
	Prosent	Antall	Prosent	Antall
Kultur, idrett og fritid	47	95 000	52	50 000
Andre organisasjoner ^a	53	105 500	47	45 000
Totalt	100	200 500	100	95 000
Medlemmer per innbygger		0,45		0,50

^a Borettslag, boligsameier og velforeninger er ikke inkludert.

Feilmarginer: Oslo, +/- 8,1 %; storbystrøk, +/- 5,0 %.

Tabell 3.2 viser et totalestimat på 200 500 medlemmer i lokallag og foreninger i Oslo, hvorav 47 prosent er innenfor kultur, idrett og fritid og 53 prosent er innenfor andre organisasjoner. I gjennomsnitt er det 0,45 medlemmer per innbygger. Disse tallene gjelder kun for lokalnivået, og baserer seg på organisasjonenes egne oversikter over antall medlemmer for 2009.¹ En ytterligere differensiering ville trolig gi større variasjon, men også estimerer beheftet med mer statistisk usikkerhet. Det er videre ikke grunn til å forvente at Oslo skiller seg vesentlig fra andre norske storbyer utover det totale antallet medlemmer. At fordelingen på organisasjonskategoriene for hovedstaden i stor grad samsvarer med den tilsvarende fordelingen for storbystrøk tyder på at tallene treffer godt.

Antallet medlemmer er større i Oslo enn i den typiske norske storby, slik som Bergen eller Stavanger. Samtidig er det små forskjeller i hvordan antallet medlemmer fordeler seg på de to organisasjonskategoriene, og det gjennomsnittlige antallet medlemmer per innbygger er omtrent likt. Det store antallet medlemmer innenfor kultur, idrett og fritid viser i alle tilfeller at fritidsaktiviteter har en sentral posisjon i frivillig sektor i hovedstaden. Det lar seg imidlertid ikke avgjøre i hvor stor grad det dreier seg om *aktive* som deltar eller *passive* medlemmer som kun støtter organisasjonene, men tidligere studier har funnet at passivt medlemskap er mer hyppig forekommende i storbyområder. Folk benytter seg gjerne av tilbudene, men er mindre villige til å forplikte seg til en bestemt organisasjon (Wollebæk & Sivesind 2010, s. 68). Dette innebærer at frivillige oftere rekrutteres utenfor medlemmenes rekke.

Resultatene viser at man finner et flertall av lag og foreninger i Oslo på kultur-, idretts- og fritidsfeltet. Man finner også rundt halvparten av organisasjonsmedlemskapene innenfor denne kategorien. Den ville trolig være dominerende også selv om ideelle organisasjoner som utfører velferdstjenester, borettslag, boligsameier og velforeninger var inkludert i analysene. Blant de nasjonale organisasjonene tegner det seg et motsatt bilde, hvor det er de samfunnsorienterte og økonomiske som utgjør majoriteten. Dette peker mot en ulik rollefordeling mellom lokale og nasjonale organisasjoner som henholdsvis aktivitetstilbydere og interesseorganisasjoner.

¹ Estimaten er kun basert på lokallagsdataene fordi de nasjonale dataene ikke tillater å skille ut kun medlemmer bosatt i Oslo. Dersom også direkte medlemskap i nasjonale organisasjoner hadde vært inkludert ville tallet ha vært noe høyere.

4. Frivillig innsats

Tabell 4.1. Frivillig arbeid i Oslo og hele befolkningen.

	Hele befolkningen			Oslo	
	1997	2004	2009	2014	2014 inkl. virtuelt frivillig arbeid
Antall fulltidsårsverk ^a	115 000	113 500	115 000	13 000	13 600
Antall timer frivillig arbeid	199 690 000	193 250 000	195 710 000	22 135 000	23 232 000
Prosentandel som har gjort frivillig arbeid	52	58	48	43	46
Antall innsatser ^b hele befolkningen	0,94	1,21	0,97	0,63	0,68
Timer arbeid per innbygger					
Gjennomsnitt antall timer, årlig	55	59	54	44	47
Antall innsatser ^b per frivillig	1,88	2,03	2,03	1,41	1,48
Timer arbeider per frivillig					
Gjennomsnitt antall timer, årlig	115	101	114	83	87

^a Kilde for 1997-2009: (Wollebæk & Sivesind 2010, s. 22).

^b Antall innsatser er antall kategorier (av 15 ulike inkludert andre uspesifiserte organisasjoner) man har vært frivillig innenfor.

Hvor stor andel av befolkningen i Oslo gjør en frivillig innsats, og hvor mange årsverk og innsatstimer utfører de som deltar i frivillig virksomhet? I det følgende belyses disse spørsmålene ved å benytte spørreskjemadata om frivillig arbeid fra 2014.

Tabell 4.1 viser at 43 prosent av befolkningen over 16 år i Oslo har utført frivillig arbeid for én eller flere av 14 spesifiserte organisasjonstyper som ble listet opp for respondentene i 2014.² Dette utgjør omtrent 270 000 personer. Andelen er lavere enn den tilsvarende andelen på landsbasis. I alt ble det lagt ned 13 000 fulltidsårsverk eller 22 millioner timer, noe som utgjør rundt 11 prosent av det frivillige arbeidet utført i hele befolkningen. Den gjennomsnittlige timeinnsatsen per innbygger er 44 timer per år, mens den er 83 timer per år i forhold til antallet frivillige. I begge henseender er dette også lavere enn tilsvarende tall for landet som helhet. Om virtuelt frivillig arbeid inkluderes, det vil si arbeid for et nettsamfunn eller diskusjonsgruppe på internett, er andelen frivillig arbeid og timeinnsatsen høyere. Den frivillige innsatsen i hovedstaden ligger da noe nærmere innsatsen på landsbasis.

Disse tallene gjenspeiler tidligere funn av mindre frivillig arbeid i storbystrøk i forhold til tett- og spredtbygde strøk. En forklaring er at organisasjonslivet på bygda i er en arena for sosial omgang og underholdning, mens byene har et større innslag av kommersielle tilbud og egenorganisering. Dette kan bety at organisasjonene konkurrerer med andre tilbydere. Frivillig deltagelse er også betinget av sosial bakgrunn. Man har funnet at minoritetsbefolkningen er underrepresentert i forhold til majoritetsbefolkningen, men at nivået blant etterkommere er likt med nordmenn under 25 år. Samtidig deltar yngre mindre enn eldre, slik likheten mellom minoritet og majoritet gjelder for dem som gjør mindre frivillig arbeid (Wollebæk & Sivesind, 2010, s. 52-56). Slike sammenhenger kan forklare noe av omfanget av frivillig innsats i Oslo.

² Kategoriene er: Kunst og kultur, idrett og sport, hobby og fritid, utdanning og forskning, helse, pleie og redningsarbeid, sosiale tjenester, natur-, miljø- og dyrevern, velforeninger, grendelag og nærmiljø, borettslag og boligbyggelag, rettighets-, støtte- og avholdsarbeid, politiske partier, internasjonal utveksling, bistand og menneskerettighetsarbeid, yrkes-, bransje- og fagforeninger og religion og livssyn.

Tabell 4.2. Andel av frivillige arbeidstimer og andel av frivillige etter organisasjonskategori. Prosent.

Organisasjonskategori	Andel av frivillige arbeidstimer ^a				Andel av frivillige			
	Hele befolkningen			Oslo	Hele befolkningen			Oslo
	1997	2004 ^b	2009 ^b	2014 ^b	1997	2004	2009	2014
Kultur, idrett og fritid	52	54	54	61	46	45	46	39
Samfunnsorienterte	23	23	24	23	25	22	22	25
Økonomiske	15	17	14	13	20	26	26	31
Tro og livssyn	11	6	6	4	8	3	4	5
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100

^a Andel av frivillige arbeidstimer er estimert på grunnlag av timeantallet respondentene har rapportert innenfor for hver organisasjonskategori for de siste fire ukene fra datoen de ble intervjuet (se Sivesind 2007, s. 60-61).

^b Respondenter som har utført mer enn 60 timer frivillig arbeid siste måned i en organisasjonskategori har fått tildelt gjennomsnittsverdier for sin organisasjons- og aldersgruppe i 2004-, 2009- og 2014-undersøkelsene.

Note: Kilde for 1997-2009: (Wollebæk & Sivesind 2010, s. 22). Tallene for Oslo har en feilmargin på +/- 4,4 prosent. Avrundinger gjør at prosentandelene i noen tilfeller ikke lar seg summere til nøyaktig 100 prosent.

Tabell 4.2 viser fordelingen av andelen frivillige og andelen frivillige arbeidstimer på ulike organisasjonskategorier. Kultur, idrett og fritid er i begge henseender den største kategorien med 39 prosent av de frivillige og 61 prosent av de frivillige arbeidstimene. At andelen frivillige er noe mindre i denne kategorien enn på landsbasis har sammenheng med omfanget av det frivillige arbeidet i økonomiske organisasjoner i Oslo. Sannsynligvis gjenspeiler dette innsatsen i borettslag og velforeninger. At andelen frivillige arbeidstimer innen kultur, idrett og fritid er større enn på landsbasis er på sin side trolig et uttrykk for en sterkere orientering mot fritidsaktiviteter og egenorganisering, slik som ble påpekt med hensyn til antall foreninger og medlemskap. Slik sett understrekes kultur-, idretts- og fritidsfeltets fremtredende posisjon i frivillig sektor.

Resultatene viser at andelen frivillige og timeinnsatsens per innbygger i Oslo er lavere enn i den norske befolkningen som helhet. Om virtuelt frivillig arbeid tas med er imidlertid tallene noe høyere. I begge henseender kan dette knyttes til et annet aktivitetstilbud og andre sosiale nettverksmønstre i storbyen sammenlignet med mindre tettbygde områder. At storparten av arbeidstimene utføres på kultur-, idretts- og fritidsfeltet er ett uttrykk for dette. Samtidig står hovedstaden for omtrent én tidel av de frivillige årsverkene som utføres på landsbasis. Omfanget av den frivillige innsatsen i Oslo er således betydelig, sett som en andel av innsatsen i hele befolkningen, selv om deltagelsen er lavere enn på landsbasis.

5. Betalt arbeid

Tabell 5.1. Antall fulltidsårsverk i frivillige organisasjoner i Oslo etter organisasjonskategori og nivå.

Organisasjonskategori	Lag og foreninger i Oslo		Nasjonale org.		Totalt	
	Fulltidsårsverk	Prosent	Fulltidsårsverk	Prosent	Fulltidsårsverk	Prosent
Kultur, idrett og fritid	300	67	500	6	800	10
Andre organisasjoner ^a	150	33	7400	94	7550	90
Totalt	450	100	7900	100	8350	100

^a Borettslag, boligsameier og velforeninger er ikke inkludert.

Note: Deltidstimer er omregnet til fulltidsårsverk.

Feilmarginer: lag og foreninger, +/- 19,0 %; nasjonale org., +/- 2,1 %.

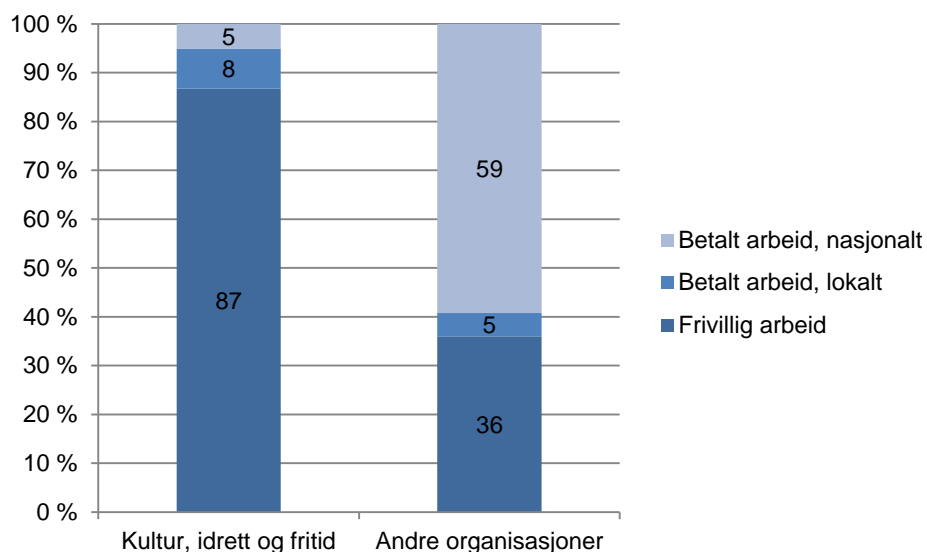
Hvor mange betalte fulltidsårsverk utføres i frivillige organisasjoner i Oslo? I det følgende gis det estimater for antall betalte årsverk basert på utvalgsdata om lokallag fra 2009 og nasjonale organisasjoner fra 2013. Anslagene inkluderer også deltidstimer omregnet til fulltidsårsverk.

Tabell 5.1 viser totalestimat på 450 fulltidsårsverk for lag og foreninger i Oslo, hvorav 67 prosent er innenfor kultur, idrett og fritid og 33 prosent innenfor andre organisasjoner. Det må tas i betraktning at ideelle aktører på velferdsområdet ikke er omfattet i tallene. Tidligere forskning viser at sysselsettingsandelen i frivillig sektor er større på velferdsområdet enn andre områder (Wollebæk & Sivesind 2010, s. 13). Estimater for andre organisasjoner ville trolig vært betydelig høyere dersom disse hadde vært med. I tillegg må det tas et sterkt forbehold om statistisk usikkerhet. Dette innebærer at man ikke kan slutte at det er noen signifikant forskjell mellom organisasjonskategoriene i antall fulltidsårsverk for lag og foreninger.

På nasjonalt nivå er omfanget av betalt arbeid innenfor andre organisasjoner markant større enn innenfor kultur, idrett og fritid. 94 prosent av totalestimatet på 7 900 fulltidsårsverk utføres innenfor førstnevnte, mens bare 6 prosent er å finne innenfor sistnevnte. Dette omfatter fulltidsårsverk ved hovedkontorene, slik at tallene kun gjenspeiler sysselsettingen i Oslo. Estimater treffer relativt godt sett opp mot Navs register over arbeidsforhold (Aa-registeret). At fordelingen på lokalt og nasjonalt nivå skiller seg såpass mye fra hverandre er uttrykk for at de nasjonale organisasjonene har en helt annen rolle enn lag og foreninger. Dette kan blant dreie seg om koordinering og tilrettelegging av lokal aktivitet rundt om i landet, samt påvirkningsarbeid rettet inn mot sentrale myndigheter.

Totalt utføres det 8 350 fulltidsårsverk i frivillige organisasjoner i Oslo når lokalt og nasjonalt nivå ses samlet. Sammenlignet med SSBs (2014) satellittregnskap for 2012 utgjør dette omtrent 25 prosent av betalt sysselsetting i hele frivillig sektor (utenom ideelle organisasjoner). Dette antyder en høy grad av sentralisering på det nasjonale nivået. Sett i forhold til den frivillige innsatsen, som vist i figur 5.1, utgjør det frivillige arbeidet 91 prosent av årsverkene innenfor kultur, idrett og fritid, mens det betalte arbeidet står for 9 prosent. Det arter seg annerledes innenfor kategorien andre organisasjoner, hvor det frivillige arbeidet utgjør 37 prosent av fulltidsårsverkene, mens det betalte arbeidet summeres til 62 prosent. Dersom det nasjonale nivået holdes utenfor vil den frivillige innsatsens også i denne kategorien utgjøre storparten av fulltidsårsverkene.

Figur 5.1. Andel betalte og frivillige årsverk i frivillige organisasjoner i Oslo etter organisasjonskategori. Prosent.

Oppsummert viser resultatene at det på lokalnivået i frivillig sektor i Oslo er et relativt lite innslag av betalt arbeid (når ideelle organisasjoner på velferdsfeltet er holdt utenfor). Det er først og fremst det frivillige arbeidet som er motoren i lag og foreninger. På nasjonalt nivå ser man derimot et større innslag av betalt arbeid, særlig innenfor interesseorganisasjoner. At kultur, idrett og fritid har en langt lavere sysselsetningsandel på nasjonalt nivå betyr ikke nødvendigvis at det er lite betalt arbeid her. Det kan også være uttrykk for at virksomheten i større grad er konsentrert rundt et knippe medlems- eller paraplyorganisasjoner. Totalt sett utføres likevel storparten av betalte årsverk innenfor andre organisasjoner.

6. Økonomi

Tabell 6.1. Driftskostnader for frivillige organisasjoner i Oslo etter organisasjonskategori og nivå.

Organisasjonskategori	Lag og foreninger i Oslo		Nasjonale org.		Totalt	
	Driftskostnader	Prosent	Driftskostnader	Prosent	Driftskostnader	Prosent
Kultur, idrett og fritid	710 242 640	75	624 424 779	9	1 334 667 419	16
Andre organisasjoner ^a	240 284 205	25	6 642 382 199	91	6 882 666 404	84
Totalt	950 526 845	100	7 266 806 978	100	8 217 333 822	100

^a Borettslag, boligsameier og velforeninger er ikke inkludert.

Feilmarginer: lag og foreninger, +/- 6,5 %; nasjonale org., +/- 3,1 %

Hvor stort økonomisk omfang har den frivillige sektoren i Oslo? Mange av de frivillige organisasjonene leverer tjenester gratis eller til ubetydelige priser. Dette gjør at driftskostnader er et bedre mål på sektorens økonomi enn «verdiskapingen», som påpekt i FN-håndboka (FN 2003, s. 45). I det følgende brukes derfor denne fremgangsmåten.

Tabell 6.1 viser et totalestimat på drøyt 950 millioner kroner i driftskostnader blant lag og foreninger i Oslo, hvorav kultur, idrett og fritid står for 75 prosent og andre organisasjoner står for 25 prosent. I forhold til fordelingen på landsbasis har førstnevnte en større andel av driftskostnadene (Sivesind 2012, s. 23). For de nasjonale organisasjonene er totalestimatet på rundt 7,2 milliarder, hvorav kultur, idrett og fritid står for kun 9 prosent og andre organisasjoner for hele 91 prosent. Dette kan være uttrykk for at interesseorganisasjoner har en mer fremtredende rolle på dette nivået. I forhold til estimer i SSBs (2014) satellittregnskap for 2012 (utenom ideelle organisasjoner) utgjør de de driftskostnadene i Oslo rundt 15 prosent av de driftskostnadene i hele frivillig sektor. Fordelingen mellom de to organisasjonskategoriene er relativt lik i hovedstaden som på landsbasis.

På lokalnivået går omtrent en tredjedel av kostnadene innenfor kultur, idrett og fritid til innadrettet virksomhet (som lønn til ansatte, kostnader knyttet til porto, telefon, pc, husleie og vedlikehold), jmf tabell 6.2. Leie og vedlikehold av lokaler og lønn til fast ansatte er de største utgiftspostene, som hver utgjør like over 10 prosent av totalkostnadene. Over en tredjedel av kostnadene går til utadrettet virksomhet (som møter, kurs og arrangementer, trykk av medlemsblad, med mer), der aktivitet og godtgjørelse begge dekker 13 prosent. Det må legges til at andre utgifter, som er på 30 prosent, trolig overlapper med øvrige utgiftsposter. Innenfor andre organisasjoner stiller det seg annerledes, hvor nærmere tre fjerdedeler av kostnadene går til innadrettet virksomhet og en fjerdedel til utadrettet virksomhet. Lønn til fast ansatte dekker 39 prosent, etterfulgt av leie og vedlikehold av lokaler på 25 prosent. Utgiftene til aktivitet utgjør kun 10 prosent av totalkostnadene.

Forskjellene i fordelingen av kostnader mellom organisasjonskategoriene gjenspeiler sannsynligvis ulike roller og aktiviteter. Kultur-, idretts- og fritidsorganisasjonene støtter seg i stor grad på frivillig innsats og deltagelse, mens andre organisasjoner trolig er mer opptatt av selv å drive profesjonelt påvirkningsarbeidet opp mot myndigheter og i offentligheten. Denne forskjellen kommer til uttrykk i ulik prioritering av innadrettet og utadrettet virksomhet. Det tilsvarende viser seg også blant de nasjonale organisasjonene, der omtrent halvparten av kostnadene går til innadrettet virksomhet både innenfor kultur, idrett og fritid og andre organisasjoner. I begge henseender er lønn til fast ansatte er den klart største utgiftsposten etterfulgt av aktivitet. Dette kan fortolkes som at det nasjonale nivået er mer profesjonalisert

Tabell 6.2. Fordeling av kostnader blant frivillige organisasjoner i Oslo etter organisasjonskategori og nivå. Prosent.

	Lag og foreninger i Oslo		Nasjonale org.		Totalt	
	Kultur, idrett og fritid	Andre	Kultur, idrett og fritid	Andre	Kultur, idrett og fritid	Andre
Innadrettet	30	70	45	52	40	54
Administrasjonsmaterieil	5	5	7	7	7	7
Lokaler	12	25	8	5	11	6
Lederopplæring	2	1	2	1	2	1
Lønn til fast ansatte	11	39	28	39	20	40
Utadrettet	41	23	43	25	43	25
Overføringer til hovedorg.	7	2	14	4	11	4
Aktivitet	13	8	19	14	16	13
Godtgjørelse	13	10	4	2	9	3
Informasjonsmaterieil	8	3	6	5	7	5
Andre utgifter	30	8	11	22	23	21
Totalt	100	100	100	100	100	100

Note: Borettslag, boligsameier og velforeninger er ikke inkludert. Merk at avrundinger i noen tilfeller gjør at prosentandelene ikke lar seg summere til nøyaktig 100 prosent.

Tabell 6.3. Fordeling av inntekter blant frivillige organisasjoner i Oslo etter organisasjonskategori og nivå. Prosent.

	Lag og foreninger i Oslo		Nasjonale org.		Totalt	
	Kultur, idrett og fritid	Andre	Kultur, idrett og fritid	Andre	Kultur, idrett og fritid	Andre
Egengenererte	70	44	35	55	53	55
Medlemskap	19	25	26	45	22	44
Utlodning	7	3	1	3	4	3
Loppemarked	3	0	0	0	2	0
Utleie	2	1	1	0	2	0
Tilstelninger	38	15	7	7	23	8
Gaver og sponsing	9	7	10	6	10	6
Gaver	3	7	1	4	2	4
Arv	0	0	0	1	0	1
Reklame/sponsing	6	0	9	1	8	1
Tilskudd	17	27	31	16	24	17
Hovedorg.	3	2	12	1	8	1
Kommune	10	23	2	1	6	2
Stat	4	2	17	14	10	14
Andre inntekter	5	21	23	22	14	22
Totalt	100	100	100	100	100	100

Note: Borettslag, boligsameier og velforeninger er ikke inkludert. Merk at avrundinger i noen tilfeller gjør at prosentandelene ikke lar seg summere til nøyaktig 100 prosent.

Tabell 6.3 viser lignende forskjeller på inntektssiden. Lag og foreninger innenfor kultur, idrett og fritid skaper i stor grad sin egen inntekt, særlig gjennom medlemskap og tilstelninger. Disse kildene står for 70 prosent av totalinntektene i denne kategorien. Gaver og sponsing spiller en liten rolle som inntekt, og er på 10 prosent. Tilskudd fra kommunen utgjør en tilsvarende andel. Særlig barne- og ungdomsorganisasjoner får slike overføringer. De samlede tilskudd inkludert overføringer fra stat og hovedorganisasjoner er på 20 prosent. Innenfor andre organisasjoner er egengenererte inntekter også viktige, men tilskudd er en mer markant inntektskilde. Andelen overføringer fra kommunen er dobbelt så stor som for kultur-, idrett- og fritidsorganisasjoner. I realiteten er tilskuddene trolig noe større, ettersom andre utgifter delvis omfatter prosjektmidler fra det offentlige.

På det nasjonale nivået utgjør egengenererte inntekter en større del av totalinntekten innenfor andre organisasjoner enn kultur, idrett og fritid. Medlemskap er i begge tilfeller den største inntektskilden. Andelen gaver og sponsing er liten i de to kategoriene, men det kan bemerkes at reklame og sponsing spiller en større rolle for kultur-, idrett- og fritidsorganisasjonene. Tilskudd utgjør derimot halvparten så stor andel av inntektene for andre organisasjoner som for kultur, idrett og fritid, 16 prosent mot 31 prosent. Det har blant annet sammenheng med overføringer fra hovedorganisasjoner. En større andel av spillemidlene tilkommer i tillegg kultur- og idrett enn samfunnsnyttige- og humanitære. Samtidig mottar mange av sistnevnte også på offentlige prosjektmidler. I noen grad omfatter posten andre inntekter disse to siste kildene, som også her har blitt en samlepost for utgifter som delvis overlapper med andre poster. Denne inkluderer også avkastning på finansielle investeringer.

Resultatene viser at det økonomiske omfanget av frivillig sektor i Oslo er forholdsvis stort. Dette har blant annet sammenheng med det store antallet nasjonale organisasjoner som har adresse i hovedstaden, særlig innenfor samfunn og økonomi. Samtidig skal ikke det økonomiske omfanget av det lokale organisasjonssamfunnet underspilles, særlig hva gjelder kultur-, idretts- og fritidsfeltet. Estimaten viser at nærmere 300 millioner kroner går til utadrettet virksomhet på lokalnivået, det vil si like under halvparten av de totale driftskostnadene. På inntektssiden viser tallene for både kultur, idrett og fritid og andre organisasjoner at mer enn 50 prosent er egengenererte inntekter, mens rundt 16 prosent er tilskudd fra det kommune og stat. Innenfor kultur, idrett og fritid er det også viktige koblinger mellom lokallag og medlems- og paraplyorganisasjoner som innebærer overføringer både til og fra hovedorganisasjoner.

7. Konklusjon

Nøkkeltallene som har blitt presentert i dette notatet tegner et bilde av en frivillig sektor som har stort omfang på kultur-, idretts- og fritidsfeltet. Det er innenfor denne kategorien man finner flertallet av lag og foreninger og storparten av den frivillige innsatsen, så vel som en stor andel av medlemskapene i Oslo. Dette kan ses i sammenheng med storbykonteksten: Aktivitetstilbudet i storbyen er forankret i fritidsaktiviteter heller enn politiske og ideologiske formål. Samtidig er resultatene i tråd med funn fra tidligere forskning på frivillig sektor som helhet, hvor man har vektlagt fritidsorganisering som et kjennetegn. At de frivillige oftere rekrutteres utenfor medlemmenes rekke er et eksempel på funn fra tidligere forskning som også gjenfinnes i Oslos organisasjonsliv. Det er på den annen side forskjeller mellom lokal- og nasjonalnivået i sektoren, som har å gjøre med både organisasjonenes rolle og aktiviteter. På sistnevnte nivå er innslaget av politiske og økonomiske interesseorganisasjoner større.

Frivilligheten står fortsatt sterkt, noe man ser ut fra de mange årsverkene som utføres. Andelen frivillige i Oslo er imidlertid lavere enn for landet som helhet. Likevel er de frivillige motoren i organisasjonslivet, da det betalte arbeidet er begrenset på lokalnivået. Det nasjonale nivået er langt mer profesjonalisert enn det lokale, og fungerer gjerne mer som tilrettelegger av lokal aktivitet og driver med interessehevding overfor myndighetene. Økonomisk uttrykkes slike skiller i andelen av egengenererte inntekter som stammer fra blant annet medlemskap og tilstelninger. Innenfor kultur, idrett og fritid er aktivitetsorienteringen sterkere etter hva kostnadene går til, mens det er større vekt på den innadrettede virksomheten i andre organisasjoner. Dette er også knyttet til forskjellige rollene organisasjonene har og de ulike aktivitetene som tilbys. Samlet sett er det økonomiske omfanget relativt stort, noe man også skulle forvente tatt i betraktning folkemengden i Oslo.

8. Referanser

- Christensen, Dag Arne, Strømsnes, Kristin & Wollebæk, Dag (2011). *Organisasjonene i Hordaland 1999-2009*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, rapport 2011-3.
- FN (2003). *Handbook on non-profit institutions in the systems of national accounts*. New York: United Nations
- ILO (2011). *Manual on the measurement of volunteer work*. Genève: International Labour Office, Department of Statistics.
- Sivesind, Karl Henrik (2007). *Frivillig sektor i Norge 1997-2004: Frivillig arbeid, medlemskap, sysselsetting og økonomi*. Institutt for samfunnsforskning, rapport 2007-10.
- Sivesind, Karl Henrik (2012). *Pengestrømmer i frivillig sektor: Befolkningens gaver og lokalagens økonomi*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, rapport 2012-7.
- SSB (2014). *Satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner, 2012*. Statistisk Sentralbyrå. Hentet fra <http://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/statistikker/orgsat/aar/2014-12-03>
- Wollebæk, Dag & Sivesind, Karl Henrik (2010). *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997-2009*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, rapport 2010-3